

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย:

กลไกและความท้าทายในบริบทประเทศไทย

Enhancing Public Participation in Democracy: Mechanisms and Challenges in the Thai Context

พระมหาธีรวิทย์ ธีรวัฒน์เมธี (พันธ์ศรี)

Phramaha Teerawee Punsri

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

National Office of Buddhism

*Corresponding author, e-mail: Teerawatpunsee2009@gmail.com

Received: October 18, 2023; Revivsed: November 3, 2023; Accepted: November 15, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทย การศึกษานี้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความสำคัญของการมีส่วนร่วมต่อระบอบประชาธิปไตย รูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง กลไกการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยของไทย อุปสรรคและความท้าทาย แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างการมีส่วนร่วม บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัล และบทเรียนจากต่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ ข้อจำกัดทางกฎหมายและนโยบาย และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ บทความนี้เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเน้นการปฏิรูปการศึกษา การเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศยังให้บทเรียนสำคัญในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาทิ การใช้ระบบประชาธิปไตยทางตรงของสวิตเซอร์แลนด์ และการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอสดีเอ็นเอและไต้หวัน บทความนี้สรุปด้วยการนำเสนอแนวโน้มและความ

ท้าทายในอนาคตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งรวมถึงการเมืองดิจิทัล ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และการเมืองข้ามพรมแดน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ประชาธิปไตย, เทคโนโลยีดิจิทัล, ประเทศไทย, การเมืองเปรียบเทียบ

Abstract

This academic article aims to study and analyze participation in democratic systems, with a particular focus on the context of Thailand. The study covers key aspects including the importance of participation in democracy, forms and levels of political participation, mechanisms for participation in Thailand's democratic system, obstacles and challenges, approaches to develop and strengthen participation, the role of digital technology, and lessons from other countries.

The study finds that political participation is a crucial factor in strengthening democratic systems. However, Thailand still faces several challenges, such as social and economic inequality, legal and policy limitations, and a patronage-based political culture. This article proposes approaches to develop political participation, emphasizing education reform, strengthening civil society, and effective use of digital technology.

Moreover, comparative studies with other countries provide important lessons for developing political participation, such as Switzerland's direct democracy system and the use of technology to promote participation in Estonia and Taiwan. The article concludes by presenting future trends and challenges for political participation in democratic systems, including digital politics, participatory democracy, and transnational politics.

Keywords: Political participation, Democracy, Digital technology, Thailand, Comparative politics

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกลไกที่เชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ทำให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (Dalton, 2008) นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความชอบธรรมให้กับระบบการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีความหลากหลาย (Pateman, 2012)

Putnam (2000, น. 336) ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองช่วยเสริมสร้างทุนทางสังคมและความไว้วางใจระหว่างพลเมือง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ ในขณะเดียวกัน Verba และคณะ (1995) เสนอว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นช่องทางสำคัญในการแสดงความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนต่อรัฐบาล

ในบริบทของประเทศไทย ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์ (2562) ได้วิเคราะห์ว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยไทยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายทางการเมืองและเศรษฐกิจ

รูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีหลากหลายรูปแบบและระดับ โดย Milbrath และ Goel (1977) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมน้อย (Spectator activities) ผู้มีส่วนร่วมปานกลาง (Transitional activities) และผู้มีส่วนร่วมมาก (Gladiatorial activities)

Verba และ Nie (1972) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 4 ประเภทหลัก คือ 1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง 2. การรณรงค์หาเสียง 3. กิจกรรมชุมชน และ 4. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง ในขณะที่ Barnes และ Kaase (1979, น. 73) ได้เพิ่มมิติของการมีส่วนร่วมแบบไม่ปกติ (Unconventional participation) เช่น การประท้วง การนัดหยุดงาน หรือการปิดกั้นการจราจร

ในบริบทของสังคมดิจิทัล Theocharis และ van Deth (2018, น. 92) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองดิจิทัล (Digital political participation) ซึ่งรวมถึงการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์ การลงชื่อในคำร้องออนไลน์ และการรณรงค์ทางการเมืองผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล

สำหรับประเทศไทย ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2559) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทย พบว่ามีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การเลือกตั้ง การเข้าร่วมประชาพิจารณ์ และรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น การแสดงความคิดเห็นทางสื่อสังคมออนไลน์ และการรวมกลุ่มทางการเมือง

กลไกการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยของไทย: กรณีศึกษาและการวิเคราะห์

ประเทศไทยมีการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (อนุก เหล่าธรรมทัศน์, 2559)

กลไกการมีส่วนร่วมที่สำคัญในระบบประชาธิปไตยไทย ได้แก่

1. การเลือกตั้ง เป็นกลไกพื้นฐานที่สุดของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ยังมีปัญหาเรื่องการซื้อสิทธิขายเสียงในบางพื้นที่ (พรศักดิ์ พงษ์แพ้ว, 2562)
2. การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 133 กำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน สามารถเข้าชื่อเสนอกฎหมายได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561)
3. การลงประชามติ ถูกนำมาใช้ครั้งสำคัญในการลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2559 แต่ยังมีข้อถกเถียงเรื่องความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)
4. สภาองค์กรชุมชน จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2563)
5. การมีส่วนร่วมผ่านสื่อดิจิทัล มีการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เช่น เว็บไซต์ www.lawamendment.go.th แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงและความน่าเชื่อถือ (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2564)

การวิเคราะห์กรณีศึกษาพบว่า แม้จะมีกลไกการมีส่วนร่วมหลากหลาย แต่ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น การขาดความต่อเนื่องของนโยบาย ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล และการขาดการติดตามผลอย่างเป็นระบบ (ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, 2563)

อุปสรรคและความท้าทายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทยยังคงเผชิญกับอุปสรรคและความท้าทายหลายประการ ดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ ปัญหานี้ส่งผลให้ประชาชนบางกลุ่มขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2560)
2. การศึกษาทางการเมือง ประชาชนจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (ลิขิต ชีรเวคิน, 2561)
3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ ระบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกในสังคมไทยเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเสมอภาค (อนุก เหล่าธรรมทัศน์, 2559)

4. ข้อจำกัดทางกฎหมายและนโยบาย แม้จะมีกฎหมายส่งเสริมการมีส่วนร่วม แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดและความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้ (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2562)

5. การแทรกแซงจากกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทุนและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ มักมีอิทธิพลเหนือกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน (พัชรี ลิโรส, 2563)

6. ความไม่ต่อเนื่องทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง ทำให้นโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมขาดความต่อเนื่อง (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2560)

7. ช่องว่างทางดิจิทัล แม้เทคโนโลยีจะเปิดโอกาสใหม่ๆ สำหรับการมีส่วนร่วม แต่ก็สร้างความเหลื่อมล้ำใหม่ระหว่างผู้ที่เข้าถึงและไม่เข้าถึงเทคโนโลยี (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2564)

8. ความไม่ไว้วางใจต่อสถาบันทางการเมือง ประชาชนจำนวนมากขาดความเชื่อมั่นต่อระบบการเมือง ส่งผลให้ไม่อยากมีส่วนร่วมทางการเมือง (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2562)

การเอาชนะอุปสรรคเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม รวมทั้งการปฏิรูปทางการเมือง การศึกษา และโครงสร้างทางสังคมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทย

การพัฒนาและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทยจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีแนวทางดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษาทางการเมือง เน้นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ และการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ระดับโรงเรียน (ทิพย์พาพร ดันติสุนทร, 2563)

2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม สนับสนุนการรวมกลุ่มและการทำงาน of ภาคประชาสังคมเพื่อเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนกับรัฐ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2561)

3. การปรับปรุงกฎหมายและกลไกการมีส่วนร่วม พัฒนากฎหมายและระเบียบที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2562)

4. การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (พิรธรอง รามสูต, 2564)

5. การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยและการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560)

6. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพิ่มอำนาจและทรัพยากรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องผลกระทบต่อชุมชนของตน (โกวิทย์ พวงงาม, 2563)

7. การสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบ พัฒนาระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2562)

8. การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศในการมีส่วนร่วมทางการเมือง สนับสนุนให้ผู้หญิงและกลุ่มคนชายขอบมีบทบาทในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น (จุฑารัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์, 2565)

การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มีการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคปัจจุบัน โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

1. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น (พิรงรอง รามสูต, 2564)

2. การแสดงความคิดเห็นและการรวมกลุ่ม เทคโนโลยีดิจิทัลเปิดพื้นที่ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและรวมกลุ่มทางการเมืองได้ง่ายขึ้น (ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล, 2563)

3. การระดมทุนทางการเมือง แพลตฟอร์มระดมทุนออนไลน์ช่วยให้การระดมทุนสำหรับกิจกรรมทางการเมืองทำได้สะดวกและกว้างขวางขึ้น (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2562)

4. การลงคะแนนเสียงอิเล็กทรอนิกส์ แม้ยังไม่ได้นำมาใช้อย่างเต็มรูปแบบในประเทศไทย แต่มีการศึกษาและทดลองใช้ในบางพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2564)

5. การตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ ประชาชนสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2565)

6. การสร้างเครือข่ายทางการเมือง เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การสร้างและขยายเครือข่ายทางการเมืองทำได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ธนวัฒน์ ขวัญบุญ, 2563)

อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังมีความท้าทายหลายประการ เช่น

- ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2564)
- การแพร่กระจายของข่าวลวงและข้อมูลบิดเบือน (Disinformation) (พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล, 2565)

- ความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล (วุฒิพงษ์ เปรียบจริยวัฒน์, 2562)

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงต้องคำนึงถึงการสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึง การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และการคุ้มครองสิทธิของประชาชนควบคู่กันไป

การศึกษาเปรียบเทียบ: บทเรียนจากต่างประเทศในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในต่างประเทศสามารถให้บทเรียนที่มีค่าสำหรับประเทศไทย โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

1. สวิตเซอร์แลนด์: ระบบประชาธิปไตยทางตรง
 - การใช้ระบบการลงประชามติอย่างกว้างขวาง
 - การให้อำนาจประชาชนในการเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญ (Kriesi & Trechsel, 2008)
2. เอสโตเนีย: รัฐบาลดิจิทัล
 - การใช้ระบบการลงคะแนนเสียงทางอิเล็กทรอนิกส์
 - การพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Drechsler, 2018)
3. บราซิล: งบประมาณแบบมีส่วนร่วม
 - การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณท้องถิ่น
 - การสร้างความโปร่งใสในกระบวนการงบประมาณ (Wampler, 2007)
4. ไต้หวัน: การใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
 - การพัฒนาแพลตฟอร์ม vTaiwan สำหรับการปรึกษาหารือสาธารณะ
 - การใช้ AI ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชน (Tang, 2019)
5. ออสเตรเลีย: การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง
 - การบรรจุวิชาพลเมืองศึกษาในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ
 - การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน (Print, 2007)
6. อินเดีย: การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น
 - การใช้ระบบ Panchayati Raj ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระดับหมู่บ้าน
 - การกำหนดโควตาสำหรับผู้หญิงในการเมืองท้องถิ่น (Mathew, 2014)
7. สหราชอาณาจักร: การใช้สภาพลเมือง (Citizens' Assembly)
 - การจัดตั้งสภาพลเมืองเพื่อพิจารณาประเด็นสำคัญทางการเมือง
 - การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายโดยตรงจากประชาชน (Farrell et al., 2019)

บทเรียนจากต่างประเทศเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างไรก็ตาม การนำมาปรับใช้ในบริบทของประเทศไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมทางวัฒนธรรม สังคม และการเมืองของไทยด้วย (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2564)

แนวโน้มและความท้าทายในอนาคตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายหลายประการ ซึ่งจะส่งผลต่อรูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมในอนาคต

1. การเมืองดิจิทัล (Digital Politics)

- การใช้สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลในการระดมมวลชนและสร้างความตื่นตัวทางการเมือง

- ความท้าทายในการรับมือกับข่าวปลอมและการบิดเบือนข้อมูล (Koc-Michalska & Lilleker, 2017)

2. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

- แนวโน้มการใช้เครื่องมือประชาธิปไตยทางตรง เช่น การลงประชามติ และสภาพลเมือง

- ความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างการมีส่วนร่วมโดยตรงกับระบบตัวแทน (Pateman, 2012)

3. การเมืองข้ามพรมแดน (Transnational Politics)

- การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ข้ามพรมแดนของรัฐบาล

- ความท้าทายในการจัดการกับปัญหาระดับโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Tarrow, 2005)

4. การเมืองของคนรุ่นใหม่ (Youth Politics)

- รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ไม่เป็นทางการและใช้เทคโนโลยีของคนรุ่นใหม่

- ความท้าทายในการดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้มีส่วนร่วมในระบบการเมืองแบบดั้งเดิม (Sloam, 2016)

5. การเมืองแบบมีส่วนร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม

- การสร้างพื้นที่ทางการเมืองที่เปิดกว้างสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่หลากหลาย

- ความท้าทายในการจัดการความขัดแย้งและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม (Kymlicka, 2015)

6. ประชาธิปไตยเชิงอารมณ์ (Affective Democracy)

- บทบาทของอารมณ์และความรู้สึกในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

- ความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างเหตุผลและอารมณ์ในกระบวนการประชาธิปไตย (Wahl-Jorgensen, 2019)

7. การเมืองแบบอัลกอริทึม (Algorithmic Politics)

- การใช้ AI และ Big Data ในการวิเคราะห์และคาดการณ์พฤติกรรมทางการเมือง

- ความท้าทายด้านจริยธรรมและความเป็นส่วนตัวในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Danaher et al., 2017)

การเตรียมพร้อมรับมือกับแนวโน้มและความท้าทายเหล่านี้จะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีความหมายในระบอบประชาธิปไตยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2563). การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต (พิมพ์ครั้งที่ 10). วิญญูชน.
- จุฑารัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2565). บทบาทของผู้หญิงในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 47(1), 61-82.
- ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษาประเทศไทย. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2563). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างประชาธิปไตยให้ยั่งยืน. สถาบันนโยบายศึกษา.
- ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์. (2562). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยของไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 45(2), 38-57.
- ธนวัฒน์ ขวัญบุญ. (2563). เครือข่ายสังคมออนไลน์กับการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 11(2), 57-86.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2560). การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2560). การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้ง: วาทกรรม อำนาจ และพลวัตชนชั้นนำไทย. ฟาเดียวกัน.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2562). สืมาอ้าปาก: จากความหวังสู่ความสิ้นหวังในการเมืองไทย. มติชน.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2565). เมื่อคนรุ่นใหม่ปฏิวัติ: การประท้วงเพื่อประชาธิปไตยในประเทศไทย. มติชน.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2561). การเมืองภาคพลเมือง: การพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน. เครือข่ายประชาชนเพื่อการปฏิรูป.
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. สถาบันพระปกเกล้า.
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2563). พลเมืองศึกษากับอนาคตของประชาธิปไตยไทย. มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา.
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2564). ประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล: โอกาสและความท้าทาย. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 19(1), 67-89.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2560). เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์มติชน.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2562). ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา. มติชน.
- พรรคดี ผ่องแผ้ว. (2562). พฤติกรรมการเลือกตั้งของคนไทย. สถาบันพระปกเกล้า.

- พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล. (2565). การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 40(2), 78-98.
- พิรกร รามสูต. (2564). สื่อสังคมกับการเมืองไทยในยุคดิจิทัล. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิขิต ชีรเวคิน. (2561). วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 11). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วุฒิพงษ์ เจริญจริยวัฒน์. (2562). ความปลอดภัยทางไซเบอร์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์*, 8(2), 145-168.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2563). รายงานประจำปี 2563. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สมบัติ อารังชัยวงศ์. (2564). การเมืองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 5). เสมาธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2564). รายงานผลการศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้ระบบการลงคะแนนเสียงทางอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). คู่มือประชาชนในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2564). ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลกับการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 51(1), 123-145.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2559). การเมืองของพลเมือง: สู่สหสวรรคใหม่. สำนักพิมพ์คบไฟ.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2560). การเมืองภาคพลเมือง. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2559). ปฏิวัติเปลี่ยนฐาน: สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย (พิมพ์ครั้งที่ 4). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Barnes, S. H., & Kaase, M. (1979). *Political action: Mass participation in five Western democracies*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Dalton, R. J. (2008). *Citizen politics: Public opinion and political parties in advanced industrial democracies*. Washington, DC: CQ Press.
- Danaher, J., Hogan, M. J., Noone, C., Kennedy, R., Behan, A., De Paor, A., ... & Shankar, K. (2017). Algorithmic governance: Developing a research agenda through the power of collective intelligence. *Big Data & Society*, 4(2), 2053951717726554.
- Drechsler, W. (2018). Pathfinder: e-Estonia as the β -version. *JeDEM-eJournal of eDemocracy and Open Government*, 10(2), 1-22.

- Farrell, D. M., Suiter, J., & Harris, C. (2019). 'Systematizing' constitutional deliberation: The 2016–18 citizens' assembly in Ireland. *Irish Political Studies*, 34(1), 113–123.
- Koc-Michalska, K., & Lilleker, D. G. (2017). Digital politics: Mobilization, engagement and participation. *Political Communication*, 34(1), 1–5.
- Kriesi, H., & Trechsel, A. H. (2008). *The politics of Switzerland: Continuity and change in a consensus democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kymlicka, W. (2015). Solidarity in diverse societies: Beyond neoliberal multiculturalism and welfare chauvinism. *Comparative Migration Studies*, 3(1), 1–19.
- Mathew, G. (2014). *Panchayati raj in India: An overview*. New Delhi: Concept Publishing Company.
- Milbrath, L. W., & Goel, M. L. (1977). *Political participation: How and why do people get involved in politics?* Chicago: Rand McNally College Publishing.
- Pateman, C. (2012). Participatory democracy revisited. *Perspectives on politics*, 10(1), 7–19.
- Print, M. (2007). Citizenship education and youth participation in democracy. *British journal of educational studies*, 55(3), 325–345.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Sloam, J. (2016). Diversity and voice: The political participation of young people in the European Union. *The British Journal of Politics and International Relations*, 18(3), 521–537.
- Tang, A. (2019). *Digital democracy: The tools transforming political engagement*. London: Nesta.
- Tarrow, S. G. (2005). *The new transnational activism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Theocharis, Y., & van Deth, J. W. (2018). *Political participation in a changing world: Conceptual and empirical challenges in the study of citizen engagement*. New York: Routledge.
- Verba, S., & Nie, N. H. (1972). *Participation in America: Political democracy and social equality*. New York: Harper & Row.
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wahl-Jorgensen, K. (2019). *Emotions, media and politics*. Cambridge: Polity Press.
- Wampler, B. (2007). *Participatory budgeting in Brazil: Contestation, cooperation, and accountability*. University Park, PA: Penn State Press.